

S. MAXIMUS
MART.
PETR. BLES.

86. Vespere teipsum exacte discutias, recogitans quomodo tempus exenderis, et quas offensas eodie admisieris: veniam peccatorum petas a Deo, proponens corrigere te, adjuvante illius gratia. In *Brevi regula Tyranni*, verbo *Vespere*.

87. Omni diligentia conscientiam tuam scrutare. Centur. 4, de *Charit.*, cap. 33.

88. Descende in teipsum, et fode conscientie tue parietem: videbis abominacionum genera, quibus te iudicare poteris infelicem. Epist. 24, ad *quendam canonic.*

89. Omnes angulos cordis tui revolve, scrutare, et ab eis rejice quod a seculo contraxisti. *Ibid.*, epist. 137, ad *Alexand.* de *S. Albano*.

90. Tuam conscientiam solerti revolve scrutinium: explora omnes angulos ejus, nihilque in ea remaneat indiscussum. *Prose.*

91. Fode parietem, et abominaciones conscientie monstruosas revelabit tibi familiare scrutinium. *Ibid.*, de *Confess. sacramentali*.

92. Revolve in animo quantum profeceris, et spirituales virtutum quotidie metire profectus: ulrum sis insistentior aut humilior, affabilior aut avarior. Tract. de *Instit. Episcopi*.

93. Redde conscientie tue de quotidianis actibus rationem: vide si diem et noctem sine cuiuslibet peccati macula transegeris. *Prose.*

94. Vide si minus legisti, aut orasti, si in cibo, si in potu, si in somno temperantia modum excessisti: et scias non modicum esse temporis illius iacturam, quod in otio, aut fabulis expendisti.

95. Vide si fueris devotior in oratione, in lectione studiosior, in castitate cautior.

96. Si fueris parcior in sobrietate, patientior in duris, in risu rarior.

97. Si suavior in conversatione, gravior in vultu et gestu et habitu.

98. Si moderatior in verbis, profusior in lacrymis, in charitate ferventior. *Ibid.*

S. PETRUS
DAMIANUS.

99. Omnes anime tue latebras curiosius inspicere, cuncta viscerum tuorum arcania scrutare: medicamenta vulneribus, prout cuique apta perspexeris adhibere, et incolunitatem postquam semel adeptus fueris, pervigili satage solertia custodire. Opusc. 44, cap. 43.

S. PROSPER.

100. Sobrio castoque iudicio cordis tui arcania discutias, et aculeo totius elationis obtrito, investiges in te atque dinumeres que et qualia tibi sponsus tuus dona contulerit. *Prose.*

101. Aniam tue mentis ingredere, et in secretario conscientie tue, qualia tibi reposita sunt ornamenta circumspecte.

102. Et quidquid tibi splendidum, quidquid

pulchrum, pretiosumque repereris, divini operis et muneris esse ne dubitet: ita ut in omnibus bonis opulentia tue, et gratiam donatoris et jus proprietatis agnoscas. Epist. ad *Demetriad.*

103. Attende te diligentius, examina frequentius hinc Dei pietatem, illinc ejus severitatem: pietatem in bonis, severitatem in malis. Part. 1, lib. 2, de *Contemplat.*, cap. 33.

104. Nocte cum ad secretum lecti tui veneris, dic anime tue: O anima mea, quid boni malive fecimus hodie? et de malis pete veniam, de bonis vero redde gratias Deo. Tract. super *Confession.*

105. Exploret unusquisque accuratè suamet opera; num quidquam fecerit vana gloria ductus, num per simulationem, num alia quapiam humana causa. Super *Epist. ad Galat.*, cap. vi, in illud: *Opus suum probet unusquisque.*

106. Studeas semel in die examinare quomodo tempus expendisti, et discurre per singulas horas, cogitando in quibus fuisti, cum quibus personis, quid cogitasti, quid dixisti, quid audivisti, quod fecisti, ut cognoscas relaxationes lingue cordis, et sensuum. De modo *contendendi*, in *Erudit. utilit.*

107. Mane propone, vespere discute mores tuos; qualis hodie fuisti in verbo, opere, et cogitatione: quia in his sapius forsitan Deum offendisti et proximum. Lib. 1, de *Imit. Chr.*, cap. 19, sect. 4.

108. Sero jam facto examinanda est conscientia de statu defectus hodierni; si solito pius, vel ferventior fuisti. *Prose.*

109. Non parcas tibiipsi in defectibus corrigendis, sed argue quæ propria iniquitate commisit: Tu reus es, tu hæc et illa fecisti.

110. Recogita quid in choro, quid in Missa, quid in conventu, quid in mensa, quid foris, quid in cella hodie egisti, vel omisit. De *Exercit. spirit.*, cap. 9.

111. Multi vesperi compulsi pecunias, et expensas rerum: pauci conscientiam, et negligentiam temporum discutunt. *Ibid.*, cap. 10, sect. 2.

112. Si vere proficere vis, omni vespero te discutere non omittas. *Ibid.*

113. Sacris scrutiniis mens tua invigilet, et se frequenter discutiat, increpet, et munde, ut gratiam caute conserves, amissam recuperes, et ad spiritualem profectum vehementius inciteris. *Ibid.*

114. Debet monachus quotidie mane et sero cogitare in semetipso, qui fecerit eorum quæ vult Deo, et quæ non fecit. Lib. 5, libell. 14, num. 39.

SENTENTIE PAGANORUM.

115. Vita ea, que nullo examine exploratur, non est vitalis. Syzygia 1, in *Apologia*.

116. Quid pulchrius hac consuetudine, excu-

RICHARD. A
S. VICTORE.

ROBERTUS
A. SOBRIUS.

THEOPHY-
LACTUS.

S. THOMAS
AQUINAS.

THOMAS A
KEMPIS.

S. ALEX. I
PAPA.

S. AMBROS.

S. ANSELM.

S. ANTONIN.

S. ATHANAS.
MAGNUS.

S. AUGUST.

IN VITIS
PATR.

PLATO.

SENECA.

tiendi totum diem? qualis ille somnus post recogitationem sui sequitur? *Prose.*

117. Quam tranquillus ac liber, cum aut laudatus est animus, aut admonitus: et speculator sui censorque secretus cognoscit de moribus suis?

118. Ut hoc potestatem, et quotidie apud me causam dico: cum sublatum e conspectu lumen est, totum diem meum scrutator, facta ac dicta mea memoretur.

119. Nihil mihi ipse abscondo, nihil transeo, quare enim quidquam ex erroribus meis timeam, cum possim dicere: Vide ne istud amplius facias, nunc tibi ignosco. Lib. 3, de *Ira*, cap. 36.

120. Securæ et quietæ mentis est, in omnes vite sue partes discurrere. De *Brevitate vite*, cap. 10.

121. Sciat unusquisque quo iustus sit, unde ortus, quod illi bonum, quod malum sit; quid peccat, quid devertit; que sit illa ratio, quæ appetenda, ac fugienda sint, discernat. Epist. 82.

122. Hoc nos pessimos facit, quod nemo vitam suam respicit: quid facturi sumus, cogitamus, et id raro: quid fecerimus, non cogitamus. Epist. 82.

EXAUDIRE.

SENTENTIE PATRUM.

1. Sacerdotes quanto digniores fuerint, tanto facilius in necessitatibus pro quibus clamant, exaudiuntur. Habetur in *Decretis Gratiani*, part. 2, causa. 1, quest. 1, can. *Ipsi*.

2. Tunc citius nostra exauditur oratio, cum Christum, quem mens alloquitur, etiam corpus sequitur. Serm. 56.

3. Qui preces suas exaudiri vult emulus debet esse vite sanctorum: cum imitatur enim, communicat. Super *Epist. ad Rom.*, cap. xii, in illud: *Memoria sanctorum communicantes*.

4. Omnibus claret illius innocentiam, atque bona opera magis exaudire Deum, quam istius voces, quibus vita quibusdam vitis sordescit. Super *Apocal.*, cap. iv.

5. Qui voluerit exaudiri, debet orare sapienter, ardentem, humiliter, fideliter, perseveranter, et confidentem. De *Mensuratione crucis*, verbo *Latitudo*.

6. Oratione quanto effectuosius fit, tanto efficacius exauditur. Part. 1, tit. 3, cap. 7, § 3.

7. Cum communitata citius exauditur oratio; quia oratio communis plus valet quam particularis. Part. 4, tit. 5, de *Instit.*, cap. 8, § 7.

8. Concordia multitudinis, Deum ad exaudiendum promptiorem habet. *Apolog. ad imp. Constantinum*.

9. Nunquam divinitas preces ac lacrymas despiciit peccatorum. Epist. 197, ad *Bonifac.*

Tom. II.

10. Citius exauditur unaobedientis oratio, quam decem millia contemptoris. De *Opere monachorum*, cap. 17.

11. Quisquis ad Deum toto corde clamaverit, exaudit illum, quoniam misericors est. De *Spiritu et anima*, cap. 6.

12. Non vocem, sed affectum audit Deus. De *Catechis. rudib.*, cap. 9.

13. Potest fieri ut hic non exaudiaris, non tamen exaudiris ad voluntatem, ut exaudiaris ad utilitatem. Super *Psal. lxxv*, vers. 5: *Et exaudi me*.

14. Multi clauso ore exaudiuntur, et multi in magnis clamoribus non exaudiuntur. Exposit. super *Psal. cxxx*.

15. Ager petit multa a medico, non dat medicus: non exaudit ad voluntatum, ut exaudit ad sanitatem. Super *Psal. lxxxv*, vers. 1.

16. Avertit Deus ab orantibus faciem, non exaudiendo ad id quod volunt, quando sibi nesciunt non expedire quod petunt. Super *Psal. lxxxvii*.

17. Male usus eo quod vult accipere, Deo potius miserante non accipit: proinde si hoc ab illo petitur unde homo ledatur exauditus, magis metuendum est, ne quod possit non dare propitius, det iratus. Tract. 73, super *Evang. Joan.*, cap. xiv.

18. Est qui exaudit, ne dubitetis orare: qui autem exaudit, intus manet. *Ibid.*, tract. 10, cap. 2.

19. Ideo rogans dives non exauditur in tormentis, quia rogantem pauperem non exaudit in terris. De *Verb. Dom.*, serm. 25.

20. A Deo exaudiri non meretur, qui odium servat in corde. Serm. 9, ad *Fratr. in cremo*.

21. Ibi a Deo non potest mereri quod petit, qui hoc noluit audire quod iussit. *Ibid.*, serm. 71.

22. Deus exaudit deprecantem. Lib. 3, de *Lib. arb.*, cap. 19.

23. Deus non aliter invocantes exaudit, quam invocatos videt: nam et cum exaudiant angeli ejus, ipse in eis exaudit. Lib. 10, de *Civit. Dei*, cap. 12.

24. Multi Deo irato exaudiuntur, multi propitio non exaudiuntur. De *Unit. Eccles.*, cap. 19.

25. Deus exaudit rogantes immundos spiritus, ne forte se quisque magni pendat, si fuerit exauditus, cum aliquid impatienter petit. Epist. 121, cap. 14.

26. Sauci ad salutem per omnia exaudiuntur, semper exaudiuntur ad salutem æternam. Sed disceramus exaudiciones Dei: invenimus quosdam non exauditos ad voluntatem, exauditos ad salutem; et rursus quosdam invenimus exauditos ad voluntatem, et non exauditos ad salutem. Tract. 6, super *Evist. Joan.*

27. Ita Deus juste vindicat, ut eam exaudiat veniam deprecantes. *Annot. in Job*, cap. 37.

28. Deus exaudit propitius, non exaudit iratus; et rursus non exaudit propitius, exaudit iratus. Lib. 5, *contra Julian.*, cap. 4.

S. BERNARD.

29. Merito non exauditur, qui clamare dissimulat, aut omnino non postulat, aut tepide postulat, et remitte. *Serm.* 16, super *Qui habitat*.

30. Si digna devotione, pleno affectu, desiderio vehementi petere, querere, pulsare satageret; si non dubio petens acciperet, quaerens inveniret, pulsantis aperiret. In *Declinat.*

31. Tam gratuita est et prompta dilectio Dei, tam stupenda dulcedo, tam inopinata dignatio, tam inviata mansuetudo, ut qui ad eum clamaverit, exaudiat illum, quoniam misericors est. Lib. *Medit.*, cap. 17.

32. Si perseveraveris pulsans, non exibis inde vacuum. *De Inter. domo*, cap. 48.

33. Sepe multos Deus non exaudit ad voluntatem, ut exaudiat ad salutem. *Ibid.*, cap. 51.

34. Duobus modis oratio impeditur, ne impetrare quis valeat postulat; scilicet si aut mala quisque committit, aut si delinquenti in se debita non dimittit. *Ibid.*

S. BONAV.

35. Triplici de causa justus non exauditur; scilicet, ratione indigni, pro quo orat: per modum orandi, quando inordinate orat, et ratione majoris boni. Super *Psalm.* xxi.

36. Brevitas orationis nonnunquam impetrat, quod prolixitas meditationis non penetrat. *Expos.* 2, super *Psalm.* cxviii, cap. 2, art. 3, vers. 2.

37. Deus penitentes tripliciter exaudit: vinclos liberando, inferos obserando, oculos reserando. *Ibid.*, cap. 2, vers. 10, art. 2.

38. Qui bona agit, ad hoc se disponit, ut ejus oratio debeat exaudiri. Super *Luc.*, cap. 18.

39. Qui vult exaudiri in orationibus suis, sit cultor Dei, et faciat ejus voluntatem. Super *Joan.*, cap. ix, in illud: *Hunc exaudit*.

40. Quem reprehendit cor de omissis bonis, vel vommissis vitis, quae non vult relinquere, non est dignus exaudiri. *Serm.* 3, in *Rogat*.

41. Opera danda est optimis moribus: Deus enim aliter nos exaudire non poterit, bene autem viventes facilius exaudiet. Lib. 4, *Pharetrae*, cap. 87.

42. Devota mentis confidentia, solet esse indicium exauditionis. Lib. 2, de *Profectu relig.*, cap. 67.

43. Si obedientes fuerimus praelatis nostris, Deus obediens orationibus nostris. In *Regula novit.*, cap. 43.

CASSIODOR.

44. Ipse clamor est, qui tacitus ad Deum pervenit, et exaudiri facit eos qui bonis operibus

constanter insistant. Super *Psalm.* iv, vers. 4: *Cum clamavero ad eum*.

45. Si puro corde petimus, cur dubitemus exaudiri? Super *Psalm.* vi, in proemio.

46. Dominus justos suos semper exaudit, sed quemadmodum illis expedire cognoscit. Super *Psalm.* xxi, vers. 5.

47. Nemo aversus exaudit, sed cui aspectus tranquillius conceditur, ipsi et aures placidissime commodantur. Super *Psalm.* lxxv, vers. 1, super illud: *Et Exaudi me*.

48. Revera hoc est exaudiri, cui probantur profutura concedi: nam quale est nimietate precum exigere, quod importunum petitorum penitentate accepisse? Super *Psalm.* cxxxiv.

49. Hi qui in peccatis versantur, nisi penitentiam gerant, non solum non exaudiantur cum supplicent, sed etiam Deum irritant. Lib. 4, *Constit.*, cap. 7.

S. CLEMENS PAPA.

50. Quomodo te audiri a Deo postulas, cum te ipse non audias? Vis esse Deum memorem tui cum rogas, quando tu ipse memor tui non sis. *De Orat. Dominica*, cap. 43.

51. Plus impetrari potest paucorum concordii prece, quam discordii oratione multorum. *De Unit. Eccles.*

52. Non patitur postulatio devota repulsam. *De Jejun. et tent. Christi*, cap. 2.

53. Quemadmodum pius ac sapiens medicus non semper exaudit precem regroti ad rogam; quamvis exaudiat eum ad commodum ejus: sic Deus non semper exaudit electos secundum rogam ipsorum, quia quod postulant, non simpliciter expedit eis; exaudit tamen eos, quantum ad aliquid melius. Super *Epist.* I, ad *Cor.*, cap. x, art. 10.

DIONYSIUS CARTHUS.

54. Qui sine attentione et cordis custodia, sine compunctione ac gemitu, sine fervore et metu orat altissimum, nonne potius despiciam exaudiri meretur? Super *hymn. Adventus ad Vesperas*.

55. Non erit difficilis Deus, ut invocatus exaudiat, qui importunitatem supplicantis expectat. *Serm.* super illud: *Oportet semper orare*.

S. BERNARDUS EMBISEN.

56. Non Deus quolibet indifferenter exaudit; sed illos exaudit, qui propter humilitatem et fidem suam, ex qua procedit eorum oratio, merentur exaudiri. In *Elucid.*, super cap. xxxv, *Job* in illud: *Non ergo frustra exaudit Deus*.

FRANCISCUS THERIA.

57. Tu ut apud Deum exaudiri merearis, vide ne de providentia et justitia Dei in corde tuo dubitationem ullam dominari permittas. *Ibid.*

58. Maxima est Dei erga suos pauperes ad exaudiendum promptitudo atque facilitas. In *Elucid.*, super *Psalm* ix, vers. 41.

59. Dominus non statim semper primo momento prebet quod postulat, sed differt nonnunquam in longum tempus, quoniam ita expedire novit hominum exercitationi atque profectui. In *Annotat.* super *Psalm.* ix, vers. penult.: *Desiderium pauperum exaudit Dominus*.

GLOSS. ORD.

60. Aures Dei sunt potentia, et clementia: potentia, qua potest; clementia, qua vult exaudire; nisi enim esset clementia, nullus preces exaudiret. Super *Psalm.* v, in illud: *Auribus percipere Domine*.

61. Modus exaudire volentis, est auribus attendere ad vocem deprecantis. Super *Psalm.* cxxxix.

GLOSS. INT.

62. Sic quis credat, et sic vivat, ut dignus sit exaudiri: quis qui obdurat vel declinat aurem ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis. Super *Epist. Jacobi*, cap. 1.

63. Prudens humilis meretur quod poscit. Super illud *Marc.* vi: *Exiit demontium*.

S. GREGOR. MAGNUS.

64. Rogant Dominum, sed exaudiri minime merentur, qui jubentis Domini precepta contemnunt. Lib. 16 *Moral.*, cap. 9.

65. Sinos Dominus cum velociter non exaudit, quo repellere creditur, trahit. *Ibid.*, lib. 26, cap. 15, num. 16.

66. Tanto penitens pro semetipso exaudiri meretur, quanto devoto pro aliis intercedit. *Ibid.*, lib. 35, cap. 7.

67. Illi a Domino exaudiri merentur, qui divini zelo amoris accensi, omnia que possunt bona operantur. Super *Septem Psalm. Penitent.* super *Psalm.* v, vers. 4.

68. Qui perversis actionibus assuetis, operibus iniquitatis navigat, nequaquam dignus est exauditione, cum orat. *Ibid.*

69. Dum potens quilibet supplicentem aliquem audire negligit, quasi primo auditu repulsus, exaudiri qui supplicat, diffidit. *Ibid.*, super *Psalm.* vi, vers. 2.

70. Cum oratio ad Deum per recta studium intentionis dirigitur, circa eum quem rogat, velocius exauditur. *Ibid.*

71. Ille cum Deo in iudicium ingreditur, qui cum oraverit, murmurat, si non exauditur. *Prose.*

72. Stultum est ab oratione deficere, si Deus differat cum rogatur, exaudire. *Ibid.*

73. Non pro magno quis habeat, si fuerit exauditus cum aliquid petat, quod non impetrare plus prosit. *Ibid.*

74. Parum est desiderari, ut exaudiat, nisi etiam velociter exaudiat. *Ibid.*, vers. 7.

75. Ille exaudiri a Domino pro aliis orans potest, qui ex parte aliqua ei, cui supplicat, Domino odibilis non est. Lib. 3, in *Reg.*, cap. v, super illud: *Et exaudit eum Dominus*.

76. Fidelis anima non exaudiri metuens, miseras quas perlatura est, si non exauditur, enumerat. In *Septem Psalm. penit.*, super *Psalm.* i, vers. 5.

77. A Domino exaudiri meretur, qui prima Domini responsione repulsa, clamare nequaquam cessat. *Ibid.*, super *Psalm.* vi, vers. 1.

78. Mora est in exauditione, si longe sint aures ab oratione. *Ibid.*, vers. 2.

79. Os ab omnipotenti Deo tanto minus exauditur, quanto amplius iniquatur stulta locutione. Lib. 3 *Dialogi*, cap. 15.

80. Aliquando solet contingere, ut in oratione bona petantur, sed quia mali sunt qui petunt, a Domino exaudiri non merentur. *Prose.*

HAYMO.

81. Superflus namque se exaudiri a Domino putant in orationibus suis, qui cum audire contemnunt in suis sermonibus. *Serm. Dominicae 6, post Pascha*.

82. Multo salubrius est exaudiri ad salutem, quam ad voluntatem. *Ibid.*

83. Quicunque fide non dubitans, ea que ad salutem animae suae pertinent, perseveranter petit, sine dubio exauditur, aut in presenti, aut in futuro. *Ibid.*

S. HIERON.

84. Labia sancta exaudit Dominus, et ipsis annuit cito precibus, quas lingua immaculata pronuntiat. *Epist.* 14, ad *Mauritium filium*.

85. Si id quod Deus prescript facimus, id quod petimus obtinemus. Lib. 1, super *Levent. Hierem.*, cap. iii, super illud: *Si cor nostrum non reprehenderit nos*.

86. Omnipotens Deus quid nobis profuturum esse valeat sciens, dissimulat exaudire dolentium voces, ut augeat utilitatem, ut purgetur vita per ponam, et quietis tranquillitas, quia hic inveniri non valet, alibi quaeratur. *Ibid.*, super illud: *Sed et cum clamavero*.

87. Qui non intelligunt quid sibi prosit, et orant frequenter contraria, expedit eis ut non exaudiantur a Domino. Lib. 3, super *Ezech.*, cap. viii.

88. Dominus noster sciens clementer suae pondera atque mensuras, interdum non exaudit clamantem, ut eum probet, et magis provocet ad rogandum, et quasi igne excocum, justorem et puriorem faciat. Lib. 1, super *Habacuc.*, cap. 1.

89. Vis exaudiri a Domino? esto in tribulatione; clama, et exaudieris: si quis non est in tribulatione, auxilium Domini invocare non potest. Super *Psalm.* cxvii, vers. penult.

S. HILARIUS.

90. In tantum humane pacis Christus studuit concordiae, ut unitatis merito, omnis que a Deo precanda sunt, impetranda esse confirmet. Super *Math.*, cap. xviii.

HUGO A S. VICTORE.

91. Exaudiri postulat, et meretur, qui non solum labiis, sed etiam corde orat. Super *Psal.* XXI cap. 17.

92. Esto in valle humilitatis, ut de monte sancto exaudiri merearis. Lib. 2, de *Claust. anim.*, cap. 22.

HUGO CARD.

93. Quinque sunt impedimenta, ne oratio exaudiat: primum est, quando oratio non procedit a ratione, sed a sensualitate; secundum est indiscretio petitionis; tertium est indignitas petentis, quantum est indignitas ejus pro quo petitur; quartum est utilitas major futura. Super *Psal.* LIII.

94. Oratio exauditur, quando est commoda, pura, volans, devota, tenax, pia, justa. Super *Psal.* CI.

JOAN. CASS.

95. Tantum quis exaudire, atque obtinere merebitur, quantum vel insipie se a Deo, vel Deum crediderit posse prestare. Collat. 9, *Abbat. Isaac.*, cap. 32.

96. Pro certo non exaudiendum se supplicans quisque non dubitet, cum se dubitaverit exaudiri. *Ibid.*, cap. 34.

S. JOANNES CHRYSOST.

97. Deus propter hoc differt et expectat, ut occasione accipiat, qua juste nos sua cura dignos faciat. Homil. 30, super *Gen.*

98. Si non exaudiat quis, non est duritia Dei non prestantis, sed hominis negligentis. Homil. 48, super *Math. oper. imperf.*

99. Tu non audis orationem tuam, et Dominum vis audire precem tuam. Homil. 16, ex *divers. in Math.*

100. Cujus preces exaudiantur, exauditur utique quod precatur, aut desiderat. Serm. *De Nat. S. Joan. Bapt.*

101. Exauditus es? gratias age quod exauditus es: non exauditus es? persevera ut exaudiaris. Homil. in *Dictum Apost. sive oratione.*

102. Nemo cum augore animi, ac disceptatione orans, exaudiri se putet. Homil. 3, super *I Timoth.*

103. Nullus in manum elevatione, nec in verborum copia, sed in operibus exauditur. Homil. 67, ad *Popul. Antioch.*

104. Non in verborum multitudine, sed in mentis solertia positum est, ut quisque exaudiat. *Ibid.*, homil. 79.

105. Orans si exauditus fueris, gratias age: non exauditus, mane orans ut exaudiaris. Homil. 9, de *Pavli.*

106. Non graviter feramus, si quandoque non fuerimus exauditi, aut scrius quam volebamus exauditi, non enim sumus Paulo meliores, qui in utroque Dei gratiam conficitur. Serm. 2, super *Epist. ad Rom.*

107. Necessè est ut patiar repulsam qui in petitionibus modestiam nescit. Epist. 193, ad *Alexandr. Pap.*

108. Mira pietatis dignatio! exaudit Dominus priusquam petat servus. Super *Prolog. Regula S. Bened.*, cap. 2, text. 9.

109. Tardius exaudiuntur quorundam orationes, ut dum differuntur, toties excitati majoribus premiis cumulentur. Lib. 3, de *Sum. bono*, cap. 7, sent. 23.

110. Quoties orantes non cito exaudimur, nostra nobis facta in oculis proponamus, ut hoc ipsum quod differtur, divina reputetur Justitiæ et culpe nostræ. *Ibid.*, sent. 24.

111. Interdum quod perseveranter orantes cito exaudimur, utilitatis nostræ est, non adversitatis. *Prosec.*

112. Sæpe enim multos Deus non exaudit ad voluntatem, ut exaudiat ad salutem. *Ibid.*, sent. 25.

113. Nemo ad Deum aliquando flens accessit, qui non quod postulavit, acceperit. *De Ligno vite*, tract. 13, de *Orat.*, cap. 9.

114. Exaudiri nequam meretur, qui confidenti animo ac perseveranti studio non poposcerit. *Ibid.*

115. Certo credas eum, qui pie orat, semper a Domino exaudiri. In *Canon. vite spirit.*, cap. 17.

116. Qui non audit Deum, non auditur a Deo. Lib. 5, epist. 3.

117. Merito in suis a Deo precibus exauditur, qui Deum precipientem exaudivit. Lib. 8, epist. 3, ad *Alberti.*

118. Precibus non minis, obsequiis non confumeliis, solet quod petitur impetrari. Lib. 1, epist. 8, ad *Stephan.*

119. Tibi sufficiat, si datur assiduitate, quod queris assequi. *De Migrat. Abrahami.*

120. Cito obtinentur, quæ bono desiderio postulatur: nec differuntur preces, quæ hoc petunt quod vult ille qui petitur. *Prosec.*

121. Velox itaque exauditio est, cum ipsa primitus exauditur oratio: nec tardat auxilium, qui dedit votum. Super *Psal.* CI, vers. 3.

122. Oratio, quæ ex corde contrito et humiliter profertur, citius exauditur: humiliato per timorem, contrito per dolorem. Part. 1, de *Benjamin. minore*, cap. 9.

123. Nulla nobis ratio precandi, si spes tollitur impetrandi. Lib. 1, de *Gubernat. Dei.*

124. Quomodo in precibus justorum divina aures sunt? quomodo? nisi ut semper audiant, nisi ut semper exaudiant, nisi ut prompte audita tribuant, nisi ut illico exaudita concedant. *Ibid.*,

JOAN. SAR.

JOAN. TRITE.

S. ISIDORUS HISPALENS.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. LAURENT. JUSTIN.

S. THOMAS AQUINAS.

lib. 2, super illud *Psal.* XXXIII: *Aures ejus in preces eorum.*

125. Multorum preces facilius exaudiuntur. 2, 2, quæst. 83, art. 7.

126. Fideliter supplicans Deo pro necessitatibus hujus vite, et misericorditer auditur, et misericorditer non auditur: quid enim infirmo sit utile, magis novit medicus, quam ægrôtus. *Ibid.*, art. 15.

127. Orationem peccatoris ex bono nature desideria procedentem Deus si exaudit, non quasi ex justitia, quia peccator hoc non meretur, sed ex pura misericordia. 2, 2, quæst. 83, art. 16.

128. Multoties non exauditur oratio, quia indecentia postulantur. Opusc. 7, super *Pater noster*, petit. 1.

SENTENTIE PAGANORUM.

S. ENICA.

129. Smt quedam nocitura impetrantibus, que non dare, sed negare, beneficium est. Lib. 2, de *Benef.*, cap. 14.

S. PHIL.

130. Voluptuosum Deus non exaudit. *Sent.* 64.

131. Orationem Deus non exaudit hominis, qui egenum non exaudit. *Ibid.*, sent. 293.

Vide etiam tit. *Actio*, sent. 166; *Derisio*, sent. 8; *Dicitio*, sent. 31, 32; *Judicium extrem.*, sent. 141; *Maria*, sent. 13; *Multitudo*, sent. 17; *Peccatum in genere*, sent. 49; *Perseverantia*, sent. 39; *Petitio*, sent. 77, 103; *Placare Deum*, sent. 15; *Sacerdos*, sent. 3.

EXCOMMUNICATIO.

S. ANTONIN.

Etymologia. Excommunicatio dicitur, quasi exclusio a communione. Part. 3, tit. 24, de *Excommunicatione*, cap. 1.

S. THOMAS AQUINAS.

Anathema est græcum, et componitur ab *ana* quod est, sursum, et *theos*, quod est, positio: ut dicatur anathema, quasi sursum positum. Super *Epist. ad Rom.*, cap. IX, lect. 1.

COLLECTOR.

Definitio. Excommunicatio est censura a canone, vel a iudice ecclesiastico prolata, privans communionem sacramentorum, et quandoque hominum.

S. BONAV.

Excommunicatio est animadversio gladii spiritualis Ecclesie a communione sacramentorum et fidelium separatio. Part. 1, *Centiloquii*, sect. 27.

S. BRENO.

Excommunicare est tradere satanæ. Quia cum excommunicatur quis, satanæ traditur, cuius erat prius, quam per baptismum justificaretur. Super *I Tim.* 1.

RUGOCARD.

Excommunicatio est medicina, qua destituti a consilio et auxilio Ecclesie, confusi revertuntur. Super *I Cor.* v.

1. Nullatenus oportet, ut illi sint consortes de altari participantium, qui per immunditiam se faciunt exortes altari deserientium. Epist. 8, ad *Abbatem Guillelmum.*

2. Nullus debet excommunicari, nisi pro mortali et scandalo. Part. 2, tit. 1, cap. 21, § 4.

3. Excommunicatio venenum est, et medicina. Part. 2, tit. 4, cap. 6, § 4.

4. Sicut medicus non abscondit membrum, cum aliter potest curare infirmum: sic prelati ecclesie non debet esse subitus ad fulminandum excommunicationem. *Ibid.*

5. Excommunicatus est separatus a septem bonis: primo a celo; secundo ab omni sacramento; tertio, ab Ecclesie suffragio; quarto, a divino officio; quinto, a fidelium consortio; sexto, a quolibet actu; septimo, a fidelium sepulcro. *Ibid.*

6. Excommunicationis sententia ferenda non est ubi multitudo est in crimine, et periculum timeatur schismatis vel scandali. Part. 3, tit. 24, de *Excommunicatione*, cap. 75, § 1.

7. Prævidendum est quod velut puro sanoque nimium corpori vulnus obrepit, ne cum tardius abstergetur, in ipsis peno visceribus hujus mali non exhaustiaria post sentina confluit. Epist. 61.

8. Multi unum corpus sumus in Christo, ac per hoc nemo poterit esse justus, quando fuerit ab unitate hujus corporis separatus. Epist. 50, ad *Bonifac.*

9. Tria mortifera excommunicatione sunt puniendi, donec penitentia humilior sanentur, scilicet impudentia, idololatria, homicidium. *De Fide et operibus*, cap. 49.

10. Reus excommunicatus nunquam carebit regenerationis sacramento, etiam non reconciliatus; quia nunquam moritur Deus. Lib. 2, de *Adulterinis conjug.*, cap. 5.

11. Nihil sic debet formidare christianus, quam separaria corpore Christi. Si enim separatur a corpore Christi, non est membrum ejus: si non est membrum ejus, non vegetatur ejus spiritu. Tract. 26, super *Evang. Joannis*, cap. vi.

12. Cum excommunicat Ecclesia, in celo ligatur excommunicatus: cum reconciliatur ab Ecclesia, in celo solvitur reconciliatus. *Ibid.*, tract. 50, cap. 42.

13. Si iudex es, si iudicandi potestatem accepisti, Ecclesiastica regula si apud te accusatur, si testibus convincitur, coerco, corripo, excommunico, degrado. *De Verbis Apost.*, serm. 22.

14. Ligas fratrem tuum in terra: sed ut juste alliges, vide: nam injusta vincula dirumpit justitia. Hab. in *Decret. Gratiani*, part. 2, causa 11, quæst. 3, can. *Cæpisti*.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

S. ANSELM.

15. Nostris temporibus ita multa mala in aperta consuetudinem jam venerunt, ut pro his excommunicare aliquem laicum non audeamus. Cap. 80, in *Enchiridio*.

16. Severitate Ecclesiae mali excommunicationibus corripuntur. *De Fide et operibus*, cap. 2.

17. Tunc quisque ab Ecclesia praeciditur, cum visibiliter excommunicatur. *De Unitate Ecclesiae*, cap. 25.

18. Excommunicare pigri sumus: aliquando enim timemus, ne ipso flagello peior fiat, qui caditur. Homil. 28, ex *1111 Hom.*, cap. 3.

19. Alligatur homo amarius infelicis Ecclesiae clavibus, quoniam quibuslibet gravissimis et durissimis foris, vel adamantinis nexibus. Lib. 4, *contra Advers. legis*, cap. 17.

20. Si homo ab Ecclesia ethnicus declaratur, gravior est quam si gladio feriretur, si flammis absumeretur, si feris subiceretur. *Ibid.*

S. BERNARD. 21. Secundum mensuram causae, excommunicationis extendatur mensura. *De Praecepto et dispens.*

S. BONAV. 22. Peccat ille in Ecclesiam, qui commercium habet cum illo, qui omnino praecisus est ab Ecclesia. In *Centilog.*, part. 1, sect. 29.

CONCILIIUM
TRIDENT. 23. Quamvis excommunicationis gladius nervus sit Ecclesiae disciplinae, et ad continentos in officio populos valde salutaris: sobrio tamen, magnaeque circumspectione exercendus est: cum experientia doceat, si tomere aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari; et pernicium potius parere, quam salutem. Session. 25, in *Decreto de reformat.*, cap. 3.

S. DIONYS.
AREOPAG. 24. A sacris pro meritis arceri, non est malum: sed scelus profanumque, esse indignum iis, quae sancta sunt. *De Divin. nomin.*, cap. 4, part. ult.

S. FABIANUS
PAPA. 25. Excommunicatus est, qui excommunicatis communicat. Hab. in *Decret. Gratiani*, part. 2, causa 2, quaest. 3, can. *Sticut*.

GLOSSA
DECR. 26. Excommunicatio est mucro episcopalis. In *Decret. Gratiani*.

GRATIANUS. 27. Illicita excommunicatio notatum non laedit, sed excommunicatum condemnat. In *Decret.*, part. 2, causa 24, quaest. 3, can. *Si habes*, § *Ut ergo*.

S. GREGOR.
MAGNUS. 28. Aliiter maledictum profertur praetextu iustitiae, aliter livore vindictae. *Prosec.*

29. Cum sancti viri maledictionis sententiam profertur, non ad hanc ex voto nitionis, sed ex iustitia examinis erumpant. Lib. 4 *Moral.*, cap. 6.

30. Sententia excommunicationis pastoris, sive iusta, sive iniusta, timenda est. Homil. 26, super *Evang.*

31. Non debetis penam sustinere canonicam, in cuius damnatione non est canonica prolata sententia. Lib. 2, in *Registro*, indict. 2, cap. 48, epist. 9, ad *Antonium subdiacon.*

32. Causae pensandae sunt, et tunc ligandi atque solvendi potestas est exercenda. Homil. 26, super *Evang.*

33. Melius est de ovili Dominico morbosam ovem ejicere, quam unius vitio sanas amittere. Lib. 9, in *Registro*, ind. 4, cap. 69, epist. 69, ad *Euseb. episcop.*

34. Nihil te ostendis de coelestibus cogitare, dum pro vindicta proprie injurias (quod sacris regulis prohibetur) maledictionem anathematis inveristi. *Ibid.*, lib. 2, ind. 10, cap. 34, epist. 34, ad *Januarium episc.*

35. Qui diu portati et salubriter objurgati, corrigi noluerint: tanquam putres corporis partes debent ferro excommunicationis abscondi; ne sicut caro morbis emortua, si abscessa non fuerit, salutem reliquiae carnis putredinis suae cogitatione corruptat. Serm. 1, *Fer. 2*, post *vocem iudicantis in litanis*.

36. Inobediens Ecclesiam, spirituali mucrone truncatur, aut eiectione de Ecclesia, rabido demum ore discerpitur. Epist. 1, ad *Heliodor.*

37. Resecandae sunt putridae carnes, etscabiosum animal a caulis ovium repellendum; ne tota domus, massa, corpus et pecora, ardeant, corrumpantur, putrescant, intrescant. Lib. 3, super *Epist. ad Galat.*, cap. v, super illud: *Modicum fermentation.*

38. Haec tria in sententia excommunicationis pensanda sunt: animus iudicis, ordo et causa. Quorum si unum pervertatur, dicitur iniusta: modo ex ordine, modo ex causa. *Prosec.*

39. Si causa non praecesserit, excommunicatio vera non est, nec apud Deum tenetur ligatus, qui sine culpa sua fuerit excommunicatus. Lib. 4, de *Sacrament.*, cap. 27.

40. Excommunicatus non est, qui absolute coactus excommunicatus communicat; secus si coactus fuit conditionalis. Lib. 4, *Decret. const.*, constit. 139.

41. Dogmata impia et quae ab haereticis profecta, arguere et anathematizare oportet, hominibus autem parcendum, et pro salute ipsorum orandum. Serm. de *Anathem.*

42. Nullus ecclesiastica despiciat vincula: non enim qui ligat est homo, sed Christus, qui hanc constituit potestatem, et tanti dominus honoris homines constituit. Homil. 70, ad *Popul. Antioch.*

43. His quibus prodesse non poterit correctio, non pareat abscessio. Epist. 76, ad *Anatolium episc. Constantinop.*

HAYMO.

S. HIERON.

HUGO A. S.
VICIORS.

S. INNOC. III.

S. IOANNES
CHRYSOST.

S. LEO I.

44. Sententia excommunicationis non est temere ferenda. Epist. 89.

ORIGENES. 45. Non potest esse justa maledicendi causa, nisi ignoratur peccantis affectus. Homil. 45, in cap. xxii, Num. super illud: *Quid maledicam.*

46. Timeat quisquis tremendi anathematis eloquium parvipendi; ne dum quasi securus ambulat, latentem eum iudicii laqueus comprehendat. *Opusc.* 34, cap. 1.

PETRUS
LOMBARDUS
MAISTER
SENT. 47. Nullus officio sacerdotis in excommunicatione uti debet, nisi immunis sit ab aliis, quam in illis iudicat, alioquin seipsum condemnat. Lib. 4, sent. dist. 40.

S. PROSPER. 48. Qui diu portati et salubriter objurgati, corrigi noluerint, tanquam putres corporis partes debent ferro excommunicationis abscondi: ne sicut caro morbis emortua, si abscessa non fuerit, salutem reliquiae carnis putredinis suae contagione corrupti, alios exemplo suae perditionis inficiant. Lib. 2, de *Vita Contemplat.*, cap. 7.

S. THOMAS
AQUINAS. 49. Per excommunicationem fit separatio a communione Ecclesiae exteriori, per ecclesiasticam unitatem, non autem ab interiori per charitatem. Super 4, sent. dist. 16, quaest. 2, art. 1, ad 1.

S. HIERON. 50. Excommunicatio gravissima pena est. *Ibid.*, ad 3.

S. VINCENT.
FERRAR. 51. Omnis Christianus, qui a sacerdotibus excommunicatur, satanae traditur. Serm. 2, *Fer. 3*, post *Reminiscere*.

S. URBAN. I
PAPA
ET MART. 52. Cavenda est sententia episcopi, licet iniuste liget. In *Decret. Gratiani*, caus. 2, quaest. 3, can. *Quibus*.

Vide etiam tit. *Officium divinum*, sent. 24.

EXCUSATIO.

COLLECTOR. *Definitio*. Excusatio proprie est objecti criminis dilutio.

SENTENTIAE PATRIUM.

S. AUGUST. 1. Nolens se esse reum, addit potius ad reatum: et sua excusando, non accusando peccata, ignorat non se penam removere, sed veniam. *De Continentia*, cap. 5.

2. Sentiat culpam, nec velit excusare se confitens, ne arguat crimen. *De Vera et falsa penit.*, cap. 16.

3. Peior damnabiliorque est superbia, quam etiam in peccatis manifestis suffragium excusationis inquirat. *Prosec.*

4. Accusatio potius quam excusatio vera est, ubi mandati divini est aperta transgressio. Lib. 14, de *Civit. Dei*, cap. 14.

5. Jusior videtur excusatio dicentium, Non accipimus audientiam; quam dicentium, Non

accipimus perseverantiam. *De corrupt. et gratia.*, cap. 7.

6. Si tu te excusas, claudis sinum, includis peccatum, excludis indulgentiam. Homil. 11, ex *Quinquaginta Homil.*

7. Perique nolunt alios accusare, dum se per illos cupiunt excusare. *Ibid.*, homil. 50.

8. Velociores sunt homines ad excusationem, quam ad confessionem peccatorum suorum. Lib. 3, de *Lib. abitr.*, cap. 2.

9. Praecepta ideo data sunt, ut homo excusationem de ignorantia non haberet. *De Gratia et lib. arb.*, cap. 2.

10. Diabolus suadet hominibus excusationem peccatorum. Homil. 12, ex *Quinquaginta Homil.*

11. Genus excusationis est, cum argueris tu, alium incusare: porro excusare te velle, quando corripieris, non modo minime fructuosum, sed et perniciosum est. Serm. 16, super *Can.*

12. In animam suam peccat, qui se excusat, repellens proinde indulgentiae medicinam, et sic vitam sibi proprio ore intercludens. *Ibid.*

13. Perfecta et absoluta excusatio, testimonium conscientiae suae est. Lib. 2, de *Consid. ad Eugen. Pap.*

14. Multis modis fiunt excusationes in peccatis: aut enim dicit qui se excusat, Non feci; aut, Feci quidem, sed bene feci: aut, Si male, non multum male; aut, Si multum male, non mala intentione. *De Duodecim grad. humilit.*, grad. 8.

15. Facilius tacendo culpa refugitur, quam loquendo. Super *Psal.* xxxviii, vers. 1.

16. Hoc maximum vitium est, quo laborat humanitas, ut post peccatum suum potius ad excusationes confugiat, quam penitentiam se confessione prosternat. Super *Psal.* cxl, vers. 4: *Ad excusandas excusationes*.

17. Beatus servus, qui non est velox ad se excusandum, sed humiliter sustinet verecundiam et reprehensionem de peccato, ubi non commisit culpam. In suis *Opusc. in Admonit. ad Fratres*, cap. 22.

18. Qui ponit sollicitus est non demum peccet, et non se excusat: sed confitetur et vindicat in se quod delinquit. Super II ad *Cor.*, cap. vii.

19. Negligentiae semper excusatio est sociata. Epist. 44, ad *Chrysogon.*

20. Pona est ad excusationem sui humana perversitas; ut quidquid merito sustinet, iniuste sustinere videatur. Lib. 1, super *Hierem.*, cap. ii, super illud: *Quid vultis mecum iudicio contendere?*

S. BERNARD.

CASSIODOR.

S. FRANCISC.
ASSISIENSIS.

GLOSS. ORD.

S. HIERON.

- HUGO CARD. 21. Excusatio verisimilis hominem potest placare, Deum non potest fallere. Super *Epist. ad Galat.*, cap. vi.
- S. JOANNES CHRYSOST. 22. Negligenti virtutem nulla est excusatio; neque licet alicui excusare juvenutem, ubi virtus excreta est. Homil. 63, super *Gen.*
- S. ISIDORUS HISPAL. 23. Quorundam excusatio est perversorum, qui dum pro suis factioribus arguuntur, verba justorum pro censura declinanda abiciunt. Lib. 3, de *Sum. bono*, cap. 32, sent. 8.
- RICHARD. A S. VICTOR. 24. Facilius illa excusamus, quae per infirmitatem contrahimus, quam quae ex sola malitia committimus. Part. 4, lib. 1, de *Erud. hom. inter.*, cap. 28.
- SALVIANUS. 25. Quicumque sibi se excusat, accusat Deo. Lib. 4, ad *Ecclesias catholicas*.
- S. THOMAS AQUINAS. 26. Pigri semper allegant impedimenta. Super *Epist. ad Hebr.*, cap. vi, lect. 3.
- THOMAS A KEMPIS. 27. Tu bene scis facta tua excusare, et aliorum excusationes non vis recipere; justius esset ut te accusares, et fratrem tuum excusares. Lib. 2, de *Imit. Chr.*, cap. 3, sect. 2.
28. O frater amande, excusa et excusaberis: compalere, et compatiatur tibi. In *Horulo rosar.*, cap. 15, sect. 2.
29. Nemo securus excusatur, quam qui culpam propriam agnosceus, se humiliat. De *Fidelit. dispensat.*, cap. 1, sect. 2.
- S. ZENO EP. AT MART. 30. Infelix culpa est, in qua locum qualiscunque non invenit excusatio. Serm. 3, de *Isaia*.
- SENTENTIA PAGANORUM.
- SERENCA. 31. Turpissima excusatio est: Non putavi. Lib. 2, de *Ira*, cap. 31.
32. Excusationem querere, vitium est. De *Moribus*.
- EXEMPLUM.
- CICERO. *Definitio*. Exemplum est alicujus facti vel dicti praeteriti, cum certi auctoris nomine propositio. Lib. 4, de *Arte rhetorica ad Herennium*.
- SENTENTIA PATRUM.
- S. AMBROS. 1. Unius exemplo plurimi corriguntur. Lib. 5, super *Lucam*, cap. vii, in illud: *Tetigit loculum*.
2. Ratio evidens exemplis non indiget. *Ibid.*, lib. 8, cap. 48, in illud: *Interrogavit eum quidam*.
3. Exemplum facilius suadent, quam verba. Super I, *Corinth.*, cap. 14.
- S. ANTONIN. 4. Senes debent exempla imitatione digna ministrare. Part. 4, tit. 4, cap. 10, § 1.
- S. AUGUST. 5. Multum provocant subditos facta praesidentis. Part. 4, tit. 5, de *Justitia*, cap. 4, § 2.

6. Cur volatilia caeli non vobis sunt exemplo ad nihil reservandum, et vultis ut sint exemplo ad nihil operandum? De *Opere monachorum*, cap. 4.
7. Coram pio vivens impie, etsi non obligat consentientem, cruciat tamen sentientem. Epist. 145, ad *Sebastian*.
8. Sana ratio etiam exemplis anteponenda est, cui quidem et exempla concordant. Lib. 1, de *Civit. Dei*, cap. 23.
9. Exempla tanto digniora sunt imitatione, quanto excellentiora pietate. Lib. 1, de *Civit. Dei*, cap. 23.
10. Exemplum praebete bene vivendo. Super *Psalms*, l.
11. Illorum animae, qui pereunt, ab illis in die iudicii requirendae sunt, qui illis exemplum perditionis ostendunt. De *Honestat. mulier.*, cap. 2.
12. Quantum ad pastores malos attingit, oves suas occidunt male vivendo, malum exemplum praebendo. De *Pastoribus*, cap. 4.
13. Qui in conspectu populi male vivit, quantum in illo est, cum a quo attenditur occidit. *Ibid.*
14. Omnis qui male vivit in conspectu eorum quibus praesepit, est, quantum in ipso est, occidit oves. *Prose.*
15. Qui imitatur praepositum moritur, qui non imitatur vivit: tamen, quantum ad illos pertinet, ambos occidit. *Ibid.*
16. Querentes licentiam malefaciendi, quaerunt sibi exempla male viventium. Serm. 2, de *Communi vita clericorum*.
17. Exempla eorum fuge, quorum vita omnium iudicio condemnata est. Apud *D. Joan. Damasc.*, lib. 3 *Parall.*, cap. 72.
18. Grave est peccatum, unde aliquis peccandi sumit exemplum. In suis *Proverb.*, verbo *Grave*.
19. Sermo vivus et efficacis, exemplum operis est, plurimum faciens suadibile quod dicitur, dum monstrat factibile quod suadetur. Serm. de *S. Benedicto*.
20. Is qui exemplo suo ad remissius agendum ceteros provocat, manifeste persequitur Christum. Serm. 1, de *Controvers. S. Pauli*.
21. Sic velit homo aliis dare exemplum virtutis, ut tamen non quaerat minimum transitorii favoris. Super *Luc.*, cap. xii, in illud: *Et lucerna ardentes*.
22. Peccat frater in nos, si etiam nobis scientibus peccat; quia quantum in eo est, exemplo nos corrumpit, quos testes iniquitatis efficit. Super *Lucam*, cap. xvii.
23. Plus movent operum exempla, quam verborum. Serm. 1, *Dom. 1, post Pascha*.

- S. C. FARIUS ARELAT. 24. Sicut ille valde admirandus atque laudandus est, cuius cursus bonus, multorum profectus est: ita ille merito laudandus est, cuius vita mala, multorum ruina est. Homil. 28.
- IASODOR. 25. Bene sequax peragit, ubi ille qui exemplum praebet, rectus incesserit. Super *Psalms*, xvi, vers. 6.
- CONCILIIUM TRIDENT. 26. Nihil est quod alios magis ad pietatem et Dei cultum assidue instruat, quam eorum vita et exemplum, qui se divino ministerio dedicarunt. *Prose.*
27. Cum enim a rebus saeculi in alioem sublati locum conspiciantur, in eos, tanquam in speculum, reliqui oculos conjiciunt, ex iisque sumunt quod imitentur. Session. 22, in *Decreto de reformatione*, cap. 4.
- DIONYSIUS CARTUSI. 28. Ex virtuosae et exemplari conversatione superiorum, in tantum dependent profectus et salus inferiorum. Super *Epist. 1 Petri*, cap. v, art. 9.
29. Quamvis exempla vere humilitatis, charitatis, et aliarum virtutum praebuere, pro tantis et cum tantis aeterna praemia possidebis. De *Professione monast.*, art. 9.
30. Validiora sunt exempla, id est exemplaria, seu edificatoria opera, quam verba. *Ibid.*
- S. EUCHEB. 31. Delictum alienum, semper ut opprobrium respice, nunquam ut exemplum. In *Epist. parveticia ad Valerian*.
- S. EUSEBIUS EMISSENS. 32. Sicut ille valde admirandus atque laudandus est, cuius cursus multorum profectus est; ita ille merito laudandus est, cuius vita multorum ruina est. Homil. 7, ad *Monachos*.
33. Sicut pretiosum atque praecipuum est in medio multorum bene agere, plurimos ad profectum exemplo boni operis excitare: ita periculosum est atque perniciosum negligentis ac tepidius agendo multorum animas depravare. *Prose.*
34. Sicut fructuosum est in medio multorum positum probabiliter vivere: ita periculosum est aliquid destructionis egisse. *Ibid.*, homil. 4.
35. Benedicta Deo illa anima, cuius humilitatis exemplum alterius confundit superbiam: cuius patientia proximi extinguit iracundiam: cuius obedientia pigritiam alterius tacite increpat: cuius fervor inertiam alieni teporis excuscat. *Ibid.*, homil. 7.
36. Qui cum plurimorum destructione se perdidit, cum plurimorum edificatione se redimat. *Ibid.*, homil. 10.
- GLOSS. INT. 37. Non sunt in exemplum ostendenda, nisi quae sunt firma. Super *Deuter.*, cap. xv.
38. Sicut exempla bonorum admonent, ita exempla malorum terrent. Super *Judith.*, cap. viii.
39. Etsi justus aliis non proficit, tamen praebere bona exempla nunquam cessat. Super *Job.*, cap. xiii.
40. Multi in tenebris vitae praesentis, dum superiora de se exempla exhibent, astrorum more nobis desuper lucent. Lib. 2 *Moral.*, cap. 22.
41. Qui vitam praecedentium Patrum conspiciit, quid in se gemere debeat, subtilius agnoscit. *Ibid.*, lib. 9, cap. 35.
42. Dum de aliena vita lux laudis emicat, alios ad exercenda bona opera illustrat. *Ibid.*, lib. 22, cap. 5, num. 7.
43. Antiquorum Patrum exempla ad instimandam transitoriam hujus vitae instabilitatem intuentia sunt. *Ibid.*, lib. 8, cap. 23.
44. Nemo amplius in Ecclesia nocet, quam qui perverse agens, nomen vel ordinem sanctitatis habet. *Prose.*
45. In exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentia ordinis, peccator honoratur. Part. 1 *Pastoral.*, cap. 2.
46. Plerumque contingit, ut qui negligenter de se mala opinari permittunt, per seipos quidem nulla iniqua faciunt; sed tamen per eos, qui se imitati fuerint, multipliciter delinquant. *Ibid.*, part. 3, cap. 4, admonit. 36.
47. Sunt nonnulli, quos ad amorem patriae celestis, plus exempla, quam praedicamenta succedunt. Lib. 1, *Dialogi*, in Prologo, verbo *Vellen*.
48. Qui exempla bonorum operum circumquaque per bonam famam tribuunt, quasi odorem, quae sanctorum aegroti, aspergunt. Super *Cant.*, cap. vii.
49. Praelatorum perversa exempla subditos corrumpunt. Homil. 31, super *Evang.*
50. Saepo ex culpa praesidentium, deterior fit vita subditorum; et mala actio praesidentis valde nocet subditis. Lib. 6, in *Registro*, indict. 45, cap. 474, epist. 7, ad *Mauritium patricium*.
51. Esurientem animam exempla bonorum pascent. Lib. 1 *Dialogi*, cap. 41.
52. Gravis semper est pravis moribus, vita bonorum. *Ibid.*, lib. 2, cap. 3, verbo *Recedente*.
53. Nunquam peccatores ad lamentum penitentiae redirent, si nulla essent bonorum exempla, quae eorum mentem traherent. *Ibid.*, lib. 3, cap. 37, verbo *Mahlia*.
54. Ubi senior juvenibus exemplum ad interitum praebet, ibi districta increpatione feriendus est. Lib. 7, in *Registro*, indict. 2, cap. 4, epist. 4, ad *Janarium episc. Caralitan*.
55. Subjecti tanto audacius peccant, quanto majorum suorum nulla eorum se posita habent exempla bona, quae videant. *Prose.*

56. Subjecti valde demeritis se precipiant, cum in pastoribus suis bonum quod sequatur, non vident, et cujus exemplo pereant malum vident. Lib. 6, in *1 Reg.*, cap. 11.
- S. HIERON. 57. Nihil omnino agimus, qui nos per multitudinis exempla defendimus, et ad consolationem nostram, aliena sepe numerantes vitia, deesse nobis dicimus quos debeamus sequi. *Epist. 14, ad Celsianum.*
58. Nunquam exemplum a malis sumitur, etiam in seculi rebus semper a meliori parte incitamenta virtutum sunt. *Epist. 34, ad Julianum.*
59. Erudunt bonos exempla pejorum. Lib. 14, super *Ezech.*, cap. XLV1, super illud *Prov. 19* : *Postulente pagellato.*
- S. HILARIUS. 60. In rebus, quae difficiles sunt, desideratur exemplum. Super *Psal. cxxm.*
- HUGO A S. VICTORE. 61. Magnae utilitatis sunt Sanctorum exempla : erudunt enim ad scientiam, attrahunt ad veniam, accedunt ad gratiam, informant ad iustitiam, provehunt ad gloriam. Super *Joel. 1*, in illud *Job xxxiii* : *Respicit homines, et dicit.*
- Qui exemplum prave operationis fratribus ostendunt, quid aliud quam fratris animam propriis manibus, scilicet propriis acibus, occidunt? Lib. 3, de *Claustro animae*, cap. 6.
- HUGO CARD. 63. Malum exemplum non tam occidere dicitur, quam corrumpere. Super *Psal. xxxvi.*
64. Boni, qui salutem suam et aliorum quaerunt, magis volunt exemplo, quam verbo docere. Super *Ecclesiastic.*, cap. v.
65. Exemplum, et quasi liber subditorum, vita debet esse praetorium. Super *1 ad Cor. xii.*
- S. INNOC. III. 66. Sanctorum exempla perspicaciter recordamini. Habet, in *Decret. Gratiani*, dist. 20, *can. De quibus.*
- JOAN. CASS. 67. Nullatenus decipi poterit quisque, si non suo iudicio, sed majorum vivit exemplo. *Collat. 2, Abbat. Moysis*, cap. 10.
- S. JOANNES CHRYSOST. 68. Ut multis sis exemplo : modestia opus est, non sermonibus; bonis et honestis moribus, non astuta calliditate : operibus, non verbis. *Serm. 21, super Epist. ad Ephes.*
69. Exemplar vitae atque morum ipse esto, tanquam imago propositus, tanquam animata lex, veluti regula, ac norma bene reeveque vivendi. *Homil. 43, super 1 Timot.*
- JOAN. SAR. 70. Exempla majorum sunt incitamenta et fomenta virtutis. Lib. 1, de *Negis curial.*, prologo.
71. Magna diligentia praecavendum est omni, qui in sublimitate constituitur, ne inferiores corrumpat exemplis : frequens enim est ut subditi superiores vitam imitentur. *Ibid.*, lib. 4, cap. 4.
- JOAN. 72. Validiora sunt opera, quam verba : et ple-

- nus vita docetur, quam voce. Super *Prolog. Regul. S. Bened.*, cap. 2, text. 12.
73. Nihil sic juvenibus nocet, quemadmodum prava exempla seniorum. *De Inst. vite sacerdot.*, cap. 1.
74. Ad conversionem, seu correctionem mortali-um, multum prosunt exempla bonorum. *Prosec.*
75. Mores inchoantium non queunt proficere ad bene vivendum, nisi informentur exemplis perfectorum.
76. Reprobi autem non attendunt documenta bonorum, quae imitentur in melius : sed proponunt sibi exempla malorum, quibus ad suorum morum perversitatem utantur in pejus. Lib. 2, de *Summo bono*, cap. 11, sent. 1.
77. Si pravorum sepe secuti sumus exempla, cur non imitemur Sanctorum digna, et Deo placida facta? *Prosec.*
78. Et si apti fuimus imitari iniquos in malum, cur pigri sumus imitari justos in bonum? *Ibid.*, sent. 7.
79. Exempla Sanctorum, quibus edificatur homo, varias faciunt consecrari virtutes. *Ibid.*, sent. 12.
80. Pierique prave viventes, forma caeteris in malum existunt, qui in bonis exemplum esse debuerunt. *Prosec.*
81. Hi enim quoscumque exemplo male conversationis suae perdunt, de illis rationem sine dubio redditori sunt. *Ibid.*, lib. 3, cap. 38, sent. 2.
82. Ex carnalium praepositorum exemplo, plerumque fit vita deterior subditorum. *Ibid.*, sent. 3.
83. Nullum exemplum majus est eo, cujus exemplum est. *De Resurrect.*, cap. 38.
84. Desine, non modo tuam animam, sed etiam nullas alias, pro quibus Christus mortem appetit, exemplo tuo demergere. *Prosec.*
85. Cogita quoniam hoc malum tendat, cum eos quos ipse non auro, sed pretioso suo cruore donato redemit, ut per vitam tuam improbitatem perdis. Lib. 2, epist. 65, ad *Zosimum.*
86. Homines malunt exempla, quam verba : quia loqui facile, prestare difficile. Lib. 4, de *Divin. Inst.*, cap. 26.
87. Validiora sunt exempla, quam verba : et plenius opere docetur, quam voce. *Serm. in Natali S. Laurentii.*
88. Exemplo justorum confirmatur fides, spes erigitur, nutritur charitas, deprimitur superbia, humilitas custoditur, augetur devotio, et bene operandi desiderium excitatur. In *praenotio super Job.*
89. Quanti sanguinis reus est, qui sub sacri habitus schemate talem se pro susceptae profes-

TRITE.

S. ISIDORUS HISPALENSIS.

- sionis incuriam exhibet, ut quærentes accedere, perverse vivendo disturbet? Lib. 6, epist. 32, ad *Eremitas.*
- S. THEODOR. 90. Nihil æque juvat, ut exemplum domesticum, Super *II Timoth.*
- SENTENTIAE PAGANORUM.
- CATO POET. 91. Multorum disco exemplo, quæ facta sequaris. Quæ fugias : vita est nobis aliena magistra. Lib. 3, *Distich.*, metr. 29.
- ICERO. 92. Exemplum vitiosum est ; si aut falsum est ut reprehendatur, aut si improbum ut non sit imitandum, aut majus aut minus quam res postulabit. Lib. 2, de *Arte rhetor. ad Herenn.*
93. Dicimus multos ideo peccare et delinquere, quod a multis exempla sumant. *Ibid.*, lib. 4.
- PLATO. 94. Exemplo exemplum profecto indiget. *Syzygia 4, in Dialogo Politici.*
- SENECA. 95. Opus est aliquo exemplo, ad quod mores nostri se ipsi erigant : nisi enim ad regulam, prava non corriges. *Epist. 11.*
96. Mala exempla recidunt in auctores. *Epist. 81.*
97. Instruenda est vita exemplis illustribus. *Epist. 83.*
98. Cogita quantum nobis exempla bona prosint et scias magnorum virorum non minus presentia esse utilem memoriam. *Epist. 102.*
99. Ingentis animi est, aliena causa, seu exemplo, ad vitam reverti. *Epist. 104.*
100. Inter causas malorum nostrorum est, quod vivimus ad exemplum : nec ratione componimus sed consuetudine abducimur. *Epist. 123.*
- Vide etiam tit. *Amor Dei et proximi*, sent. 21 ; *Certamen*, sent. 175, 176 ; *Dubitatio*, sent. 2 ; *Festivitas*, sent. 13, 16, 18 ; *Judicium extrem.*, sent. 14, 15 ; *Lectio*, sent. 47 ; *Lux*, sent. 56 ; *Mandatum in genere*, sent. 11 ; *Opus*, sent. 16 ; *Parentes*, sent. 56 ; *Pastor*, sent. 18 ; *Prælatio*, sent. 200 ; *Profectus*, sent. 82 ; *Ratio*, sent. 22 ; *Regimen*, sent. 60 ; *Religionis*, sent. 74, 75, 76 ; *Res*, sent. 51 ; *Sacerdos*, sent. 65, 66, 67 ; *Sacerdotis dignitas*, sent. 38 ; *Tribulatio*, sent. 32 ; *Verecundia*, sent. 33.
- EXERCITIUM.
- CICERO. *Definitio.* Exercitatio est assiduus usus, et consuetudo. Lib. 1, de *Arte rhetor. ad Herenn.*
- SENTENTIAE PATRUM.
- S. AMBROS. 1. Bona est exercitatio : corporis enim virtus exercitacione augetur, sed inexcitata minuitur et labitur. Lib. 2, de *Cain et Abel*, cap. 6.

TERTULL.

S. ISIDORUS PELUSIOTA.

LACT. FIRM.

S. LEO I.

PETR. BLES.

S. PETERUS DAMIAN.

2. Mens in virtutum se exerceat disciplinis, donec exercitii usui valeat. Lib. 2, de *Abraham*, cap. 10.

3. Cito fides inexcitata languescit, et crebris otiosa tentatur incommodis. *Prosec.*

4. Remissas excubias callidus insidiator irrum- pit, assuetum autem bello virum externa frater instruit, et gloriose provehit palma victoria : pax ergo fidei corruptele materia est. Super *Psal. cxviii*, *serm. 12*, vers. vi.

5. Patientia vel quelibet virtus sine exercitio, quasi plumbea lancea est. de *Similitud.*, cap. 184.

6. Non inutiliter exercetur ingenia, si adhibeatur discretio moderata. In *Enchirid.*, cap. 59.

7. Dens exerceat bonos per malos. *Epist. 157.*

8. Triforme est exercitium electorum : austeritas jejuniarum, assiduitas lectionum, instantia orationum. In suis *sentent.*, cap. *Triforme.*

9. Tolle otium, exere vires, move brachia, complosas explica manus, exercitare in aliquo : et statim senties sola te appetere quæ famem tollant, non fauces demulceant : reddet tibi saporis rebus exercitium, quos tulit inertia. *Prosec.*

10. Otium parit fastidium, exercitium famem : fames autem miro modo dulcia reddit, quæ fastidium facit insipida. *Epist. 1, ad Robertum nepotem suum.*

11. Quanto spiritus corpore melior est, tanto spiritualis quam corporalis exercitatio fructuosior. In *Apolog. ad Guillelm. abbat.*, cap. *Venerabili.*

12. A spiritalibus exercitiis in corporalis nunquam longe vel in totam recedatur ; sed facile da ea posse redire animus assuescat, et cum illis se mutuat, istis semper inhereat. *De Vita solit.*

13. Voluntas facit usum, usus exercitium, exercitium vires in omni labore subministrat. *Ibid.*

14. Singulis horis sua distribue exercitia : cui spiritualia, spiritualia : cui corporalia, corporalia : in quibus sic exsolvat omne debitum spiritus Deo, corpus spiritui. *Ibid.*

15. Solent corporeæ exercitationis labores, bonarum actionum eximia decora comitari. *Homil. 20, de Festis Paschal.*

16. Ex diuturna meditatione et exercitacione, vis et feritas perturbationum animi frangitur ac debilitatur. Hab. apud *D. Joan. Damasc.*, lib. 1 *Parall.*, cap. 70.

17. Cuncta quæ per corpus exerceatur, Iratio corpore minorâ fiunt. *Epist. 2, ad Nepticam.*

18. Solidum corpus est, molesque robusta membrorum, quem frequens usus aglaverit. *Epist. 6, ad Amicum.*

S. ANSELM.

S. AUGUST.

S. BERNARD.

S. CYBILLUS ALEX.

EVAGRIUS.

S. HIERON.

- JOAN. CASS. 19. Non in exercitiis spiritualibus consistit disciplina finis, sed per illa pervenitur ad finem. *Prose.*
20. Ineasum igitur hoc exercitia molietur, quisquis his velit summo bono contentus intentionem sui cordis huc usque deflexerit, et non ad capiendum finem propter quem appetenda sunt, omne studium virtutis extenderit; habens quidem discipline illius instrumenta, finem vero, in quo omnis fructus consistit, ignorans. Collat. 4, *Abba. Moysis*, cap. 7.
21. Exercitia operum spiritualium necessaria esse censemus, quia sine ipsis ad charitatis fastigia mens non potest ascendere. *Ibid.*, cap. 10.
22. Vires roborantur exercitatione frequenti. *Serm. de Genesi.*
23. Exercitatio parit et alit quietis gratiam, que oli continuatione, et quodam inertie suae marcere perimitur. Lib. 4, *de Nugis curial.*, cap. 8.
24. Exercitatio aspera planat, dura mollicicat, indiscreta temperat, possessa quoque firmior tenet. Super Prolog. *Regula S. Bened.*
- S. LEO 25. Ad hoc nobis tradita sunt exercitia christiana, ut rescata omni illicita voluptate, in sanctas et spirituales delicias estuemus. *Prose.*
26. Et cum nos oporteat semper studere virtutibus, quidam tamen dies sunt ad castigationem communis observantiae consecrati, ut anima que terrenis adhuc desideris implicatur, et curis sæculi impeditur, ex intervallo saltem ad divina respiciat. *Serm. 4, de Jejun. septimi mensis.*
27. Cum Christianus in spiritualibus exercetur, Deus propitiatur, culpa delectat, tentator eliditur. *Serm. 4, de Jejun. decimi mensis.*
- LEODOVICUS 28. Non omnibus eadem exercitiorum ratio
- BLOSIVS. convenit: talia igitur assume exercitia, que captui tuo congruant: non tam spectans quid, aut quantum alii præstulerint, præsentique, quam quid aut quantum tu præstare possis. In *Canon. vite spirit.*, cap. 23.
- MINUT. FEL. 29. Vires et mentis et corporis, sine laboris exercitatione torpescent. In suo *Octavio.*
- S. PETRUS 30. Omnia que de usu veniunt, non fatigant: virtus exercitio perseverat. *Serm. 28.*
- CHRYSOL.
- S. REMIGIUS 31. Exercitatio corporalis, que fit in aliquo opere, levamen præparat corpori. Super I *Timoth.* cap. iv, can. 3.
- S. SYNECUS 32. Animi robor assidua exercitatione perficitur. *De Regno, ad Arcadium imperat.*
- EPISCOPI.
- THOMAS A 33. Corporalia exercitia discrete sunt agenda, nec omnibus equaliter assumenda. Lib. 1, *de Imit. Christi.*, cap. 19, sec. 4.
- KEMPIS. 34. Necessè est cor in diversa rapi, et vitiiis repente sordidari, quod internis a devotis exer-

citatis non insistit. *de Exercit. spirit.*, cap. 4, sect. 1.

35. Habes exercitia tue conversationi congrua que te instruant, renovent, et accendant. *Ibid.*, cap. 1, sect. 2.

36. Religiosa exercitatio, angelicæ vite imitatio est. Lib. 1, in *Vita SS. Barlaam et Josaphat*, in prologo.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

37. Exercitatio corporis incommoda oculorum acuminis est. Sect. 31, *Problem.*, quest. 15.

38. Non est utilis exercitatio, nisi que operi simillima est illi ad quod exercet. Lib. 4, *Controvers.*, in proemio.

39. Solidissima pars est corporis, quam frequentius usus agitavit: id in quoque solidissimum est, quod exercuit. Lib. 1, *de Divina provident.*, cap. 4.

40. Sunt exercitationes et faciles et breves, que corpus sine mora laxent et corpori parent. Epist. 15.

41. Quidquid facies, cito redi a corpore ad animum, illum diebus ac noctibus exerce. *Ibid.*

42. Non est quod existimes ullam etatem aptiorem esse ad bonam mentem, quam que se multis experimentis, longa ac frequenti rerum patientia domuit et exercuit. Epist. 58.

43. Peritos luctandi usus exercet: opus est sapienti, agitatione virtutum. Epist. 109.

44. Magna exercitatione durandus est animus. Epist. 82.

Vide etiam tit. *Profectus*, sent. 46; *Propositum*, sent. 49, 50.

EXILIUM.

Etymologia. Exilium dictum est, quasi extra so-

S. ISIDORUS 45. Exilium dicitur, quia extra so-

HISPAL. lum: nam exul dicitur, qui extra solum est. Lib. 5 *Etymol.*, cap. 28, verbo *Exilium.*

46. Exilium est patrie invita relicto.

COLLECTOR.

SENTENTIÆ PATRUM.

1. Ipso exilio claustra carceris duriora sunt. Super *Psalm. cxviii*, serm. 20, vers. 2.

2. Consideremus quantum nobis in hoc exilio lugendum sit. *De Spiritu et anima*, cap. 49.

3. Melius est a congregatione presentis expelli ad tempus, quam a cælesti regno perpetuo exulari. *Serm. 26, ad Frat. in eremo.*

4. Nescimus quo fine claudamur in hoc exilio. Apud *D. Antonia.*, part. 4, tit. 4, cap. 2, § 4.

5. Omnem extra modum habitationem, sapiens exilium reputat. Lib. 2, *de Consid. ad Eugen. Pap.*

6. Hic ipse locus, quem tu exilium vocas, inco-

S. BERNARD. 47. Exilium est patrie invita relicto.

BOETIUS. 48. Exilium est patrie invita relicto.

IM VIT. FATE.

ARISTOTEL.

SENECA.

DIONYSIUS
CARTHUS.
S. GREGOR.
MAGNUS.HUGO A S.
VICTORE.

HUGO GARD.

S. JOANNES
CHRYSOST.

LACT. FIRM.

PETR. CELL.

PEILO JUD.

ROBERTUS
BELIACM.

SALVIANUS.

7. Mundus carcer est, atque exilium electorum. Super *Epist. ad Ephes.*, cap. 11, art. 2.
8. Amissa cælesti patria repulsus homo delectatur exilio, et tamen cogitare dissimulat quam grave sit. Lib. 11 *Moral.*, cap. 26.
9. Quanto magis æterna cognoscimus, tanto magis esse nos in hujus exilii miseria dolemus. Homil. 10, super *Ezech.*
10. Quis monachorum exul patria, non exul est mundi? non opus est auctoritate publica, et rescripti impendiis. Epist. 16, *ad Theophil.*
11. Omnis mundus philosophantibus exilium est. Lib. 3 *Didasc.*, cap. 29.
12. Delicatus ille est adhuc, cui patria dulcis est: fortis autem, cui omne solum patria est: perfectus vero, cui mundus totus exilium est. Ille mundo amorem fixit, isle sparsit, hic exlinxit. *Ibid.*
13. Sancti sunt in mundo, quasi in exilio. Super *Psalm. lxxv.*
14. Si patria quis expulsus sit, ab omnibus miserabilis iudicatur. Homil. 23, super *epist. ad Hebr. in Moral.*
15. Minus patriam suam amare convincitur, quisquis pulchritudine exilii delectatur. *De Vanit. et Miser. hum. vite*, cap. 1.
16. Nemo dubitat, quin timidi et imbecilli sit animi, aut exilium metuere, aut carcerem: que quisquis non exhorruerit, fortissimus iudicabitur. Lib. 6, *de Divin. inst.*, cap. 17.
17. Nemo justus potest esse, qui exilium timet. *Ibid.*
18. Virtus pro fide, pro justitia, nec exilium metuit. In *Epitome*, cap. *Dicam.*
19. Exilium reputat patriam, cui omne solum patria est. Lib. 1, epist. 10, *ad Thomam Cantuariens. archiep.*
20. Ubi major et amplior voluptas corporum, ibi verum est exilium animarum. *Ibid.*, lib. 4, epist. 10.
21. Legislatores secundam ab extrema capitali poena atrocissimorum criminum convictis statuerunt exilium. *Prose.*
22. Profecto non secundam, quantum equidem vere iudicare possum, sed aliquanto graviorem.
23. Siquidem mors calamitatum finis est, exilium vero non finis, sed novorum malorum initium, dum evitata una sensu carente, innumere mortes sentiantur. Lib. 2, *de Abraham.*
24. Supplicium ingens, ac plane omnium gravissimum est exilium. Conc. 3, *de Cruciatibus gehennæ*, part. 1.
25. Sunt qui exilia petunt, ne supplicium sustineant. Lib. 4, *de Gubern. Dei.*
26. Miserti exilium non sumus, ecce ipsi exules sumus. *Ibid.*

27. Hoc novum exilii genus atque tormentum est, scilicet in exilium anima ipsa mittitur, ubi facultatibus suis spiritibus abdicatur. *Ibid.*, lib. 2, *ad Eccles. catholic.*

28. Voluptatis amor multa laboris assiduitate in exilium mittitur. *Hecatonad.* 3, sent. 10.

29. Exilii proficientis poena, magis ex amore crescit. Lib. 2, *de Imitatione Christi*, cap. 12, sect. 7.

SENTENTIÆ PAGANORUM.

30. Exilium non supplicium est justis, sed profugium portusque supplicii. Orat. 12, *pro Cæcina.*

31. Vir justus exilium non timet: sed exilium ibi esse putat, ubi virtuti non sit locus, mortem naturæ finem esse non penam. Orat. 38, *pro Milone*, num. 100.

32. Exilium scelerum est poena. *De Parador.*, cap. 8.

33. Omnes scelerati atque impii, quos leges exilio afflicti volunt, exules sunt, etiam si solum mutarunt. *Ibid.*

34. An cum omnes leges te exulem esse jubent, non eris tu exul? *Ibid.*

35. Quomodo tot legibus in exilium ejectives, nomen exulis non perhorrescis? *Ibid.*

36. Exilium terribile illis est, quibus quasi circumscriptus est habitandi locus: non his qui omnem orbem terrarum unam urbem esse dicunt. *de Paradoxis*, cap. 3.

37. Nemo justus esse potest, qui exilium timet. Lib. 2 *Offic.*

38. Exuli ubi nusquam domus est, sine sepulchro est tanquam mortuus. In suis *Sententiis*, sent. 3.

39. Se denegare patrie, exilium est pati. *Ibid.*, sent. 145.

40. Exilium loci commutatio est, hanc sequuntur incommoda, paupertas, ignominia, contemptus. *De Consolat. ad Helviam*, cap. 6.

41. Carere patriâ, intolerabile est. *Ibid.*

42. Nullum invenies exilium, in quo non aliquis animi causa moritur. *Ibid.*

43. Nullus angustus est locus, qui virtutum turbam capit: nullum exilium grave, in quo licet cum hoc ire comitatu. *Prose.*

44. Viro sapienti videtur se magis in exilium ire, qui sine illo comitatu rediturus esset, quam illum in exilio relinquere. *Ibid.*

45. Nullum tam inops exilium est, quod non aliando homini abunde fertile sit, cum naturæ satis est, etiam parum. *Ibid.*, cap. 11.

46. Animus est, qui divites facit, hic in exilio sequitur, et in solitudinibus asperimis, cum quantum satis est sustinendo corpori invenit: ipse bonis suis abundat et fruitur. *Ibid.*

THALASSIUS

THOMAS A
KEMPIS.

CICERO.

MIMUS PUB.

SENECA.

17. Qui in exilium mittitur: si sapiens, peregrinatur: si stultus, exulat. *De Remediis fortuitor.*
 18. Quid damnatione, quid exilio miserius? Lib. 2, *Dictorum memorabil.*, cap. 5.
 Vide etiam tit., *Dolor*, sent. 100; *Patria*, sent. 72.

FABULA.

COLLECTOR. *Definitio.* Fabula est res ad utilitatem sive delectationem hominum confecta.

SENTENTIE PATRUM.

S. AUGUST. 1. Meliores sunt fabule, quam disputationes. Lib. 3 *Confess.*, cap. 6.
 2. Poetarum fabulas ad voluptatem excoogitatas animorum, grammaticis ad aliquam utilitatem referre conantur. *De Catechis. rudibus*, cap. 6.
 3. Scalpi aures meas falsis fabellis, quo prurient ardentius. Lib. 1 *Confessionum*, cap. 10.
 4. Non impie fabule, quibus vanorum plena sunt carmina poetarum, ullo modo consonant nostre libertati. *Epist.* 131.
 5. Antiquitas recipit fabulas, nonnunquam in condite factas. Lib. 22, *de Civitate Dei*, cap. 6.
 6. Fabule animas in qualibet corporis etate pueriles, varia quadam delectatione sollicitant. Lib. 12, *contra Faust.*, cap. 27.
 7. Habent pagant quedam fabulosa figmenta, sed esse illas fabulas norunt. *Ibid.*, lib. 20, cap. 9.
 8. Qui fidei lacte non tenentur, facile ad sacrilegas fabulas, promissione scientie ducuntur. *Tract.* 90, super *Joan.*
 S. DONAV. 9. Turpissimum est nescire tempus nisi frivolis ac fabulosis narrationibus detinere. In *Speculo discipuli*, part. 1, cap. 23.
 S. EPIPHAN. 10. Nemo inanibus fabulis decipiatur. In lib. *Accurato*.
 11. Quis mihi reddet hunc diem, quem in vanis fabulis perdidisti? *Homil.* 9, *ad Monachos*.
 S. JOANNES CHRYSOST. 12. Omnia apud philosophos gentiles sunt nugae fabule, scena et hypocrisis. *Homil.* 17, *ad Popul. Antioch.*
 13. Fabula quedam est, et somnium, vita. *Ibid.*, *homil.* 55.
 PETRUS BLESENS. 14. Scias non modicam esse temporis illius iacturam, quod in fabulis expendisti. *Tract. de Inst. episc.*
 S. SYNEIUS EPISCOPUS. 15. Fabula puerorum studium atque disciplina est. *De Provident.*, sect. 1.

FACIEE. Vide URBANITAS.

FACIES.

S. ANTONIUS DE PADUA. *Etymologia.* Facies dicta est, eo quod notitiam faciat hominis. *Serm. Dom. 11, post Trin.*

Facies dicta est ab effigie: ibi est enim facta tota figura hominis, et uniuscujusque personae cognitio. Lib. 11, *Etymolog.*, cap. 1, verbo *Facies*.

SENTENTIE PATRUM.

1. Mulieres de adulterio vultus, meditantur adulterium castitatis. Lib. 1, *de Virginit.*
 2. Deles picturam mulier, si vultum tuum materiali candore oblinias, si acquisito robore perfundas. Lib. 6, *Hexam.*, cap. 8.
 3. Certe magna nimis presumptio et superbia est, velle aliam formare effigiem, quam Deus non dedit. *Part. 2, tit. 4, cap. 3, § 6.*
 4. Faciei divine, faciem diaboli superscribimus; quot enim mortalia committis, tot facies diaboli divine faciei superponis. *Serm. Dom. 6, post Pascha*.
 5. Severus vultus, custos est discipline. *Serm. 2, Dom. 1, Quadrag.*
 6. In facie est frons hominis, non sub humero. Lib. 4, *contra Crescon.*, cap. 58.
 7. Non discordet cor tuum a facie tua; non habeas faciem sursum, et cor deorsum. *De Discipul. Christ.*, cap. 5.
 8. Christus propter te a facie sua sputa hominum non abegit. *Ibid.*, cap. 14.
 9. Non decora facies rerum attingit sensum meum. *Epist.* 56.
 10. Deus fugientis dorsa persequitur, faciem redemptis illuminat. *Homil.* 34, *ex quibusq. Homil.*, cap. 4.
 11. Faciem videmus alterius, nostram videre non possumus. *Tract.* 74, super *Joan.*
 12. Differentia inter faciem hominis, et imaginem de speculo, facies in imagine, facies in corpore, imago in imitatione, corpus in veritate. *Tract.* 4, super *epist. Joan.*
 13. Qui ducere uxorem optat, in illa castitatem amet, non carnis faciem. *Ibid.*, *tract.* 9.
 14. Non potest facies esse rubicunda, cum stomacho abstinentie. Lib. *de Passione Dom.*, cap. 52.
 15. Nunquam vultum tuum componas, ut hominibus placeas sed interius orna faciem conscientie tue bonis virtutibus, ut Jesu Christo colesti placere valeas. *Serm.* 61, *ad Sororem*.
 16. Deus non delectatur in compositione vultus, sed in bonis moribus. *Ibid.*
 17. Hominis sana viscera reddunt faciem pulchriorem. Super *Psal.* 117, vers. ult.
 18. Ornantur ut alii placeant, qui in facie, non in corde gloriantur. Lib. 3, *Pedag.*
 19. Turpissima illius est facies, cujus violata est virginitas. *Ad Monach.*, paranes. 1.
 20. Noli in faciem virginis intendere, ne te

S. ISIDORUS HISPAL.

S. AMBROS.

S. ANTONIN.

S. ANTONIUS DE PADUA.

S. AUGUST.

S. DONAV.

S. EPIPHAN.

S. ISIDORUS HISPAL.

S. JOANNES CHRYSOST.

S. SYNEIUS EPISCOPUS.

S. AMBROS.

S. ANTONIN.

S. ANTONIUS DE PADUA.

S. AUGUST.

S. ISIDORUS HISPAL. soundalitez vultus ejus. In suis *Opusc.*, apophtheg. 33.
 S. GREGOR. MAGNUS. 21. Per tristitiam vultus, corrigitur animus delinquentis. Lib. 5 *Moral.*, cap. 41, num. 31.
 22. Facies hominis immutatur, cum ejus species morte atteritur. *Ibid.*, lib. 12, cap. 44, super illud *Job* xiv: *Inmutabis faciem ejus*.
 23. Facies prima corporis honorabilior pars est. *Ibid.*, cap. 22.
 S. HIERON. 24. Vide ne mulierum vultus cordi tuo hareant, et tacitum virat sub pectore vulnus. *Epist.* 4, *ad Rustic.*
 25. Femine nomen tuum noverat, sed vultum tuum nesciant. *Ibid.*
 26. Speculum mentis est facies, et taciti oculi cordis latentur arena. *Epist.* 10, *ad Fortian.*
 27. Contractam rugis faciem, arate frons asperat. *Epist.* 21, *ad Paulum Concorliensem*.
 28. Vultus prius pulcherrimus foeminarum, ad tantam postea transit fedtatem, ut amor in odia commutetur. *Epist.* 17, *ad Cyprian.*
 S. HUGO A S. VICTORE. 29. Facies facturam, et sicut vultus voluntatem hominis declarat, cognitionem facit, et discretionem. Lib. 4, *de Propriet. rerum*, cap. 6.
 S. HUGO CARD. 30. Facies mulieris, quasi venosa est, inficiens corpus et animam. Super *II B. Petri*, cap. 11.
 S. JUSTIN. ORSELLIT. 31. Nihil est magis quod faciem ornet in corpore, quam dispositio oculorum. Super *Cent.*, cap. 1, explicat. 22, in illud: *Oculi tui columbarum*.
 S. NILUS. 32. Facies mulieris exornata, quavis procella perniciosior est. *Orat.* 2, *de Luxuria*.
 TERTULL. 33. Facies intentionum omnium speculum est. *De Resurr.*, cap. 15.
 34. Facies mulieris plus pro ornatu est, quam pro salute sollicita. *Serm.* 2, *de Avarit.*
 35. Tot efficit vultus, quo quisquis intrinsecus tristes seu hilaris suos fecerit motus. *Ibid.*, *serm. de Resurr.*

SENTENTIE PAGANORUM.

CICERO. 36. Vultus et frons est animi janua, quae significat voluntatem abditam ac retrusam. *De Petit. consul.*, num. 34.
 S. SENECA. 37. Deceitor est facies, in qua aliquis naevus est. Lib. 2, *Controvers.*, controvers. 2.
 38. Judice saepius sunt, quae malam faciem habent; non quia animus illis deest, sed corruptor. *Ibid.*, *controvers.* 9.
 39. Si vis aliquem astimare, totumque scire, qualis sit faciem solve, multum mali sub illa latet. *Epist.* 80.
 40. Formosa facies, muta commendatio est. In suis *Proverb.*
 Vide etiam tit. *Fucus*, per totum; *Mens*, sent. 58; *Meretricium*, sent. 22; *Lascivia*, sent. 8; *Pulchritudo*, sent. 79.

FACINUS. Vide CRIMEN.
 FACUNDIA. Vide ELOQUENTIA.
 FALSITAS.

Etymologia. Falsitas appellata est a fando aliud quam verum est. Lib. 5 *Etymol.*, cap. 26, verbo *Falsitas*.
Definitio. Falsitas est significatio alleujus rei, non ita se habentis, quae putatur esse quod non est.
Differentia. Inter falsitatem et mendacium hoc interest, quod falsitas fit ingenio, mendacium vero simplici verbo. *De Confictu vitior. et virtutum*.

SENTENTIE PATRUM.

1. Nullus amarior, seu magis noxius cibus animae, quam falsitas. *Part.* 4, tit. 6, cap. 15, § 3.
 2. Fallax exosus et infamis habetur, quasi destructivus humane societatis. *Part.* 4, tit. 5, *de Justitia*, cap. 15, § 3.
 3. Approbare falsa pro veris, ut erret inritus, non est natura insituli hominis, sed poena damnati. Lib. 1, *Retract.*, cap. 9.
 4. Hic homines fallunt et falluntur, misericordes sunt, cum mentiendo fallunt, cum mentientibus credendo falluntur. In *Enchirid.*, cap. 17.
 5. Qui dicit falsum quod putat verum non fallit ipse, sed fallitur. *Ibid.*, cap. 18.
 6. Aliquando temeritatis arguendus est, qui falsa incautus credita pro veris habet. *Ibid.*
 7. Sub nomine christiano tam multae haereticorum extiterunt falsitates. In lib. *Quest. Evang. secundum Mattheum*, quest. 12.
 8. Non est in rebus falsitas, sed in sensu: non autem fallitur, qui falsis non assentitur, nec qui falsa videt, fallitur, sed qui assentitur falsis. Lib. 2 *Solilog.*, cap. 6.
 9. Similitudo rerum, quae ad oculos pertinet, mater est falsitatis. *Ibid.*, cap. 6.
 10. Fallax id recte dicitur, quod habet quemdam fallendi appetitum, qui sine anima intelligi non potest: sed partim ratione fit, partim natura; ratione in homine, natura in bestis. *Ibid.*, cap. 9.
 11. Fallax vel fallens is recte dicitur, cujus negotium est, ut quisque fallatur. *Ibid.*
 12. Approbare falsum, erroris est proprium. In *Enchirid.*, cap. 17.
 13. Ubi nemo fallit, fallitur nemo. *Ibid.*
 14. Fallacia tegmina, et deceptorie dealbationes auferantur a rebus, ut sincero inspiciantur examine. Lib. 3, *de Civit. Dei*, cap. 14.

S. ISIDORUS HISPAL.

COLLECTOR.

S. ISIDORUS HISPAL.

S. ANTONIN.

S. AUGUST.